Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

THE LIBRARY OF THE
AUG 7 1928

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 25, 1918, at the postoffice of Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., pondeljek, 6. augusta (August 6), 1928. Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 183

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918

## Zlato iz ljudskih žepov se steka v žepe oljnega trusta

**Rockefellerjevo oljno premoženje se je pomnožilo za več kot pet in dvajsetkrat.**

Chicago, Ill. — Standard Oil kompanija je razdelila svojo srediletno dividendo med delničarje. Razdelitev dividende je vlila v blagajne multimilijonarske klike zopet ogromno premoženje. Ta pomnožitev premoženja te multimilijonarske klike, je tako velika od leta 1911, ko je bila Standard Oil kompanija razpuščena na podlagi protitrustovskega zakona, da obrača nase splošno pozornost. To bogastvo se ne meri le v razdeljeni dividendi $2,012,728,422 v gotovini, ki je bila razdeljena od leta 1912 do leta 1928, ampak tudi v naraščanju tržne vrednosti papirjev Standard Oil kompanije za več kot štiri milijarde dolarjev.

Naraščanje tržne vrednosti je malo večje kot kapitaliziranje naraščajoče sposobnosti oljnih interesov za dobičkarenje ne samo na račun ameriškega ljudstva, ampak tudi na račun oljnih konsumentov vsega sveta. Ako se ta vrednost prišteje k dividendam v gotovini, tedaj vidimo, da je Standard Oil pograbila zadnjih petnajst let več kot pest milijard dolarjev. Ta dobiček je bil napravljen na $1,000,548,485 vloženega kapitala v letu 1912. Dividende Standard Oil kompanije so se množile neprestano od leta 1912, v katerem je bila dividenda $51,686,634. L. 1927 pa je bila dividenda $213,760,695. Celo v letu depresije 1921 dividenda Standard Oil kompanije ni padla. Delavci nič zaslužili, milijonarji so živeli v razkošju, potrati in zobilju. Od svojega razkošja niso dali oljnim delavcem niti ne drobtine.

Posebno zanimiva je tablica, ki pokazuje, kako je naraščala tržna vrednost delnic od leta do leta.

| Tržna vrednost delnic | 1912 | 1928 |
|---|---|---|
| Standard of N. J. | $368,768,625 | $1,039,561,113 |
| Standard of Cal. | 39,750,000 | 717,863,886 |
| Standard of Ind. | 40,000,000 | 673,902,420 |
| Standard of N. Y. | 41,250,000 | 579,903,785 |
| Vacuum Oil | 12,500,000 | 347,344,918 |
| Ohio & Prairie Oil | 225,000,000 | 474,100,832 |
| Standard of Ky. | 2,250,000 | 86,883,240 |
| Atlantic Refining | 15,000,000 | |
| | | 95,000,000 |
| Anglo - American | 7,500,000 | 71,746,076 |
| Continental Oil | 1,800,000 | 57,797,360 |
| Standard of Ohio | 7,000,000 | 49,280,000 |
| South Penn Oil | 9,250,000 | 36,000,000 |
| Union Tank Car | 7,200,000 | 35,162,160 |
| Chesebrough Mfg. Co. | 3,750,000 | 18,560,000 |

Standard Oil družba v New Jerseyju lastuje 4,700,000 delnic Imperial Oil družbe. Te delnice imajo tržno vrednost $310,200,000, obratno pa lastuje še 4,655,328 delnic International Petroleum družbe, ki imajo tržno vrednost $176,902,464. Vrhtega lastuje Standard Oil družba v New Jerseyju 1,856,879 delnic Humble Oil kompanije, ki imajo tržno vrednost $143,211,792. To so veliki prirastki Standard Oil kompanije.

List bankirjev, borznih mešetarjev in finančnikov Wal Street Journal kliče v spomin dneve, ko je Rockefeller kupil delnice družbe Standard Oil v New Jerseyju za manj kot po dvesto dolarjev. Ljudje so takrat prerokovali, da bo bankrotiral, ako bo tako optimističen. Korporacija, katere delnice so bile na trgu manj vredne kot dvesto milijonov dolarjev, se je razmahnila tako, da so te delnice danes vredne več kot pet milijard dolarjev. Vsaka stara delnica ima zdaj vrednost pet tisoč dolarjev. Rockefellerjevo premoženje, ki ga vidimo v Standard Oil družbi, se je pomnožilo za več kot petindvajsetkrat.

Po zakonih in morali kapitalističnega gospodarskega sistema je to pravično. Zato je kapitalistični gospodarski sistem ena sama velika krivica in nemoralnost.

## Načrt za izvolitev boljših predsednikov

**Priporoča se zborovanje volilnih mož.**

Chicago, Ill. — Frank Hopkins, naprednjak stare korenine, zadružnik in reformator za gótovino, je predložil načrt, ki po njegovem mnenju služi, da pride najboljši človek v Belo hišo. On priporoča, da se izvede duh, ki je v ustavi. Mesto da volilni možje glasujejo za Smitha ali Hooverja, naj obdržavajo zborovanje (konvencijo) in glasujejo za najboljšega človeka kot predsednika, ki ga morejo najti.

Frank Hopkins dalje izjavlja, da bo imel pripravljeno peticijo volilcev v tem smislu, ki jo predloži volitvenim možem, v kateri bodo volilci odklanjali obljubo, ki so jo dali svoji stranki.

## Načelnik podučnega biroja resigniral

**Zanj ni prav nobene škode.**

Washington, D. C. — John J. Tigert, zvezni komisar za poduk, je resigniral kot načelnik biroja za poduk v departmentu za notranje zadeve. Škoda ga ni nič. Nihče ga ne bo pogrešal. Za podučno delo je to le pridobitev. Njegova splošna ignoranca je znana in še ta je bila podprta z reakcijonarnimi tendencami. Bil je le ovira za biroj, odkar ga je predsednik Harding imenoval na to mesto.

Tigert, bivši vojak iz Kentuckyja, je aranžiral z Ameriško legijo fantastičen in militarističen program za teden, posvečen poduku. Program je bil prežet z mahanjem zastave in protinaprednimi "šlagerji." To se je zgodilo pred nekaj leti. Predsednik Coolidge je ustavil te vrste aktivnost, ko so ljudje zasmehovali Tigerta in se norčevali iz njega v metropolitanskem časopisju, in ne samo v naprednem in radikalnem.

## Čikaški vrhovni sodnik obtožen umora

**Njegov oče, mestni uradnik, tudi obtožen z drugimi vred umora in korupcije.**

Chicago. — Posebna veleporota, ki je dolgo časa preiskavala zločinska početja političnih bossov v 20. wardi ob času zadnjih spomladanskih primarnih volitev, je v petek obtožila 19 mož, med katerimi sta tudi vrhovni sodnik Emanuel Eller in njegov oče Morris Eller, mestni kolektor. Stari Eller je republikanski politični boss v 20. wardi. Obtožnica jim očita umor zamorskega kandidata Octaviusa R. Granadyja in sleparije pri volitvah. Obravnava proti obtoženim se vrši v jeseni. Medtem pa bo vrhovni sodnik Eller sedel na svojem sodnem stolu in sodil druge ljudi!

### Cleaver obsojen v zapor.

Chicago. — Charles Cleaver je bil v petek obsojen na 25 let zapora v zvezno kaznilnico v Atlanti, Ga., radi ropa poštnega vlaka v Evergreen Parku v pretečenem februarju. V spremstvu treh zveznih maršalov je bil v petek zvečer odveden v ječo.

Odvetnik Charles S. Wharton, bivši državni pravdnik in kongresnik, ki je bil spoznan krivim zveze s poštnimi roparji, je vložil peticijo za novo obravnavo. Wharton je pod bondom in nova obravnava prične v septembru.

## Železničarji nevtralni v predsedniški kampanji

**Pomagale pa bodo La Follettu in mnogim drugim naprednim kandidatom.**

Washington, D. C. — Predsedniki dvaindvajsetih unij železniških delavcev so na sestanku 3. avgusta zaključili, da njihove organizacije kot take ostanejo nevtralne v predsedniški kampanji. Posamezne unije lahko indorsirajo tega ali onega kandidata, če hočejo.

Zaključili pa so, da unije železniških delavcev v celoti podpirajo senatorja La Folletta in njegovo progresivno listo v Wisconsinu, dalje kandidaturo farmarsko - delavskega senatorja Shipsteada v Minnesoti, demokrata B. K. Wheelerja v Montani in raznih drugih naprednjakov, ki so se izkazali prijatelje organiziranega delavstva.

## Poljska letalca rešena, ko sta padla v morje

**Bila sta v zraku 35 ur, toda izgubila sta smer in plula v krogih.**

Lisbona, 5. avg.—Poljska vojaška letalca Idzidowski in Kubala, ki sta v petek zjutraj poletela v biplanu "Maršal Pilsudski" iz Pariza proti New Yorku, sta bila včeraj rešena v bližini Azorskih otokov, kjer sta z letalom vred padla v morje. Nemški parnik "Samos" ju je pobral, ko sta plavala po morju, ter ju povedel v Leixoes blizu Oporta na Portugalskem. Kubala je ranjen in zdaj leži v bolnišnici. Letalo je utonilo.

Letalca sta bila v zraku 35 ur, toda ves ta čas sta zapravila na evropski strani Atlantika, kjer sta izgubila smer in potem letala v velikem krogu sem in tja toliko časa, da se je pokvaril stroj in letalo je padlo v morje.

## Katoliški list v Italiji ustavil slavospeve Smithu

**Hvalisanje Smitha dobilo slabe odmeve iz Amerike. List nima upanja, da bo Smith izvoljen.**

Rim, 4. avg. — "Unita Cattolica", vpliven katoliški list v Florenci, ki je mesec dni pisal slavospeve Al Smithu, prvemu katoliškemu kandidatu za predsednika Združenih držav, je 13. julija abruptno ustavil zadevne članke v svojih kolonah. List naznaja, da so bili članki v prid Smithu ponatisnjeni v republikanskih listih v Združenih državah (Chicago Daily Tribune je eden teh listov) in posledica je bila, da je "Unita Cattolica" prejela veliko število protestov iz vrst ameriških katolikov, ki pravijo, da jim to pisanje več škodi kot koristi, ker se v Ameriki napačno tolmači.

List je objavil pet člankov o Smithu in o možnosti njegove zmage, končno pa je zaključil, da žalibože ni dosti upanja na Smithovo zmago, kajti napram Smithu stoji "močna sila starih anglosaških puritancev, prostozidarjev in kukluksklanskih kriminalcev, vsled česar razmere v Ameriki še niso zrele za zmago katoliškega kandidata."

### Umor in samomor.

Waco, Tex.—Mrs. B. O. Wadsworth je v petek ustrelila v poslopju časopisa "Waco-News-Tribune" 24 letno uradnico Margareth Lawson, in potem povžila steklenico strupa, katerega je prinesla s seboj. Wadsworth, katero je spremljal njen mož na poti v bolnico, je umrla, predno je dospela tja. Njen mož, ki je blagajnik pri časopisu, je odklonil podati izjavo o tragediji.

## AMENDMENT ŽELEZNIŠKEGA ZAKONA

**Watson - Parkerjeva železniška postava se ni izkazala za to, kar so železničarji pričakovali od nje.**

Washington, D. C. — Predsedniki organizacij železniških delavcev zborujejo v tem mestu in se razgovarjajo o amendiranju Watson - Parkerjevega železniškega zakona, tako da bi bil ta zakon zanje koristen. Pri zborovanju je navzoč tudi njih odvetnik Donald Richberg.

Dozdaj se ta postava ni izkazala, da se industrijski spori v železniški industriji lahko izravnajo z naravnimi sredstvi, ampak zakon se je izkazal, da ovira prizadevanja železniških delavcev za izravnavo mezdnih sporov. Železniški ravnatelji — celo taki, ki so prijazni delavcem — kot Daniel Willard od Baltimore & Ohio železniške družbe, so se izrazili, da odzdaj naprej ne bodo več privolili v znižanje mezde. Iz tega sledi, da jih bodo železničarji morali prisiliti z razsodiščnimi odloki pod vladnim pokrovitljstvom. Ako je kompanija na ta način prisiljena povišati mezdo, lahko to izgubo zopet nadomesti iz skupnega sklada vseh železnic, v katerega se steka profit železnic. V tem oziru je posebna klavzula ali določba v Esch - Cumminsovem transportnem zakonu.

Edini dogodek te paralize ni samo v odklonitvi povišanja mezde. Ravnatelji železnic vztrajajo pri tem, da se izravnava železniškega spora po Watson-Parkerjevi postavi za vsak železniški sistem vrši posebej. To v resnici za železničarje že postoji. Unija sicer zahteva, da imajo izravnalni odbori jurisdikcijo za celo pokrajino ali da so narodnega značaja. Ali ravnatelji so trdovratno odklanjali, da se to izvrši in se pridružijo mnenju unij. Posledica tega je bila, da je bilo veliko sporov predloženih izravnavalnemu odboru Združenih držav, ki je zaostal z delom približno za štiri leta. Z drugimi besedami to pomeni, da ima ta odbor toliko dela, da ga ne more obvladati.

Drug važen pojav je ta, da ravnatelji izjavljajo, da so kompanijske unije enakopravne s pravimi delavskimi unijami.

Neki predsednik železniške družbe se je izrazil napram nekemu unijskemu odborniku: "Mi lahko vse pridobimo in ničesar ne izgubimo, ako odklonimo povišanje mezde." To so jasne in razumljive besede.

Predsedniki organizacij železniških delavcev skušajo izdelati amendment, ki omogoči kolektivno pogajanje unij z železniškimi kompanijami. Ako se to ponesreči, tedaj bodo zopet pričeli agitirati najbrž za stavko.

### ŽELEZNIŠKI BRZOJAVNI USLUŽBENCI RINEJO MEZDO KVIŠKU.

**Dve železniški družbi sta zopet primaknili nekaj malega na mezdi brzojavnim uslužbencem.**

St. Louis, Mo. — Počasi in trajno rinejo organizirani brzojavni uslužbenci na železnicah po znanem reku: "Boljši je vrabec v roki, kot golob na strehi" mezdo kvišku. Marsikomu se zdi to povišanje mezde korak za korakom prepočasno, a v resnici pa pokazuje, da gredo brzojavni uslužbenci na železnicah z mezdo naprej in ne nazaj. Chicago North Western in njena podružna železnica Omaha je povišala mezdo brzojavnim uslužbencem za en cent in pol. Davenport Rock Island & North Western pa primaknila tri cente na uro. Mezda zdaj znaša povprečno malo več kot 63 centov na uro.

## Samostanska prednica obtožena sokrivde umora

**Odgovorna je s Toralom vred za umor Obregona. Dve drugi osebi tudi obtoženi.**

Mexico City, 5. avg.—Državni prosekutor Juan Correa Nieto je naznanil, da formalna obravnava proti Jose de Leon Toralu, morilcu novoizvoljenega predsednika Obregona, se začne 16. avgusta. Ko bo proces proti njemu končan, pride na vrsto nuna Maria Concepcion Acevedo de la Lata, prednica ženskega samostana Espinta Santo, ki je obtožena sokrivde.

Mexico City, 4. avg. — Maria Concepcion Acebeda de la Lata, prednica nunskega samostana pri glavnem mestu, je bila formalno obtožena sokrivde pri umoru novega predsednika Alvaro Obregona. Vrhovni državni tožitelj Juan Correa Nieto je izjavil včeraj, da bo zahteval za nuno maksimalno kazen dvajset let zapora. V Mehiki ni smrtne kazni za žensko. Za Torala bo zahteval smrtno kazen.

Poleg nune sta še obtožena kot sokrivca Maria Luisa Altimira in Jorge Fernandez Gallardo. Toral in Trejo — ki je posodil prvemu revolver — sta se shajala v stanovanju Altimire. Gallardo je Trejov sorodnik.

Toralova žena, oče in mati so bili izpuščeni iz zapora; takisto je bilo izpuščenih 16 nun.

Formalna obravnava proti morilcu in sokrivcem se otvori morda v dveh tednih. Proces bo javen in usoda obtožencev bo v rokah devetih porotnikov, od katerih večina odločuje.

Toral je povedal včeraj, da bi si bil Obregon skoraj rešil življenje s smehljajem. Ko mu je podal papir z njegovo sliko, ki jo je narisal v gostilni, se je predsednik prijazno nasmehljal in to je Torala tako ganilo, da se je za hip obotavljal sprožiti revolver. Ali zmagala je misel, da mora "izvršiti dolžnost, ki mu je jo naložil Bog."

## Mahinacije trusta elektrike

**Nadaljna odkritja propagande proti ljudskemu lastništvu javnih naprav.**

Washington, D. C. — Kjerkoli se je elektrarnarskemu trustu nudila prilika, da prepreči akcijo mest in občin, da zgrade svoje naprave za proizvajanje in oddajanje električne sile, je vselej razpredel svoje propagandiste po ogroženih krajih z namenom, da se slična podjetja preprečijo.

Zbirka pisem, katere je dobila v roke Zvezna obrtna komisija tekom svoje preiskave trustove propagande, dokazuje mahinacije, katere je podvzel, da diskreditira javne potrebščinske naprave, katere so lastovala mesta in občine.

V nekaterih mestih se je trustovim propagandistom posrečilo dobiti potrebščinske naprave pod svojo kontrolo. Pisma, ki so bila izmenjena med vplivnimi uradniki trusta, ko je trust dobil pod svojo kontrolo javne naprave v mestecu Mountain Grove, Mo., kažejo veliko veselje nad uspehom, ki so ga propagandisti dosegli v tem mestu. J. B. Sheridan, direktor informacijskega departmenta v državi Missouri, v svojem pismu hvali delo propagandistov, ker so ubili mestno podjetje in jih navdušuje, da vporabijo enako taktiko tudi proti drugim občinam, ki lastujejo javne potrebščinske naprave. "Naša organizacija mora biti vedno na delu," pravi Sheridan v svojem pismu, "da diskreditira v vseh krajih in ob vsaki priliki javno lastništvo in obenem agitira v korist svojih lastnih interesov."

## POMOČ IZPRTIM DELAVCEM V SPOKANU

**Organizacije pekovskih delavcev se bojujejo z uspehom.**

Spokane, Wash. — Organizacija strojevodij je pokazala lep izraz delavske solidarnosti, ko je zaključila, da plača vsak član 5 dolarjev denarne globe, ako bo zasačen, da je kupil kruh brez unijske znamke. Pekovski podjetniki so v tukajšnjem mestu izprli svoje organizirane delavce. Lokalna organizacija pekovskih delavcev je pobrala rokavico in se postavila krepko v bran. Njena strategija se je obnesla. Pred izporom so delali organizirani delavci le v 43 pekarnah, zdaj delajo že v petdeset pekarnah in znamenja so tukaj, da se tudi ostali pekovski podjetniki podajo. Organizacija plačuje po $21 tedenske podpore svojim članom, ki ne morejo dobiti dela v organiziranih podjetjih.

## Televizijon odpri pot do solnčne energije

**Solnčna svetloba bo pretvorjena v elektriko, ki bo grela, kuhala in gonila v bodočnosti.**

Chicago. — Dr. Gerald Wendt, dekan kemijskega oddelka na državnem Collegu v Pennsylvaniji, je v petek odgovoril na vprašanje "Kaj nadomesti premog?", ko je govoril na konferenci Ameriškega društva kemikov v prostorih Northwestern univerze.

Njégov odgovor je bil: "Iznajdba televizijona je odgovorila na to vprašanje. Tajnost televizijona je tajnost pretvorbe solčne svetlobe v električno energijo in v izpopolnjevanju tega procesa leži zagotovilo, da bodoče generacije ne bodo brez toplote, luči in gonilne sile, kadar poide zadnji košček premoga in zadnja kaplja petroleja iz zemlje. Televizijon zavisi od svetlobe, ki gre skozi kamero in pade na električno celico namesto na fotografsko ploščo. Fotoelektrična celica je tisti ključ, ki odpre duri električni energiji direktno iz solnčne svetlobe in ta energija bo brezmejna in zelo poceni."

Dr. Wendt je tudi dejal, da bo kemijska znanost našla pota za produkcijo barvil, alkohola, živil, smole, olja in drugih produktov direktno iz apnenca, kadar bo mogoče s pomočjo solnčno-električne energije razkrojiti apnenec v njegove sestavne dele.

### SODNIK D. C. WESTERHAVER UMRL V CLEVELANDU.

**Obsodil je Eugene V. Debsa na deset let ječe v vojnem času.**

Cleveland, O.—V tukajšnjem mestu je umrl zvezni sodnik D. C. Westerhaver, ki je v vojnem času obsodil Eugene V. Debsa na deset let ječe zaradi govora, ki ga je obdržaval Debs v Cantonu, O. Debsov pregrešek je bil govor, v katerem je razložil, zakaj so profitarji povzročili svetovno vojno. Predsednik Woodrow Wilson je imenoval Westerhaverja zveznim sodnikom, ki je malo prispeval zadaviti svobodo govora in napraviti svet varnim za demokracijo.

### Chicago ima čez tri milijone ljudi.

Washington, D. C. — Biro za ljudsko štetje estimira, da je Chicago imelo 1. julija t. l. 3,056,000 prebivalcev. New York ima preko šest milijonov in Philadelphia čez dva milijona. Detroit in Cleveland sta tudi stopila v krog milijonskih mest.

## Hrvatje v splošnem niso za prelom s Srbi

**Zagrebški "parlament" se je zaprl v tajnost.**

Belgrad, 5. avg. — Hrvatski "parlament" je bil včeraj zaključen. Izvoljen je bil stalni odbor, ki bo nadaljeval boj za avtonomijo Hrvatske. Boj se bo nadaljeval v časopisih in na kmetskih shodih.

Dunaj, 4. avg. — Danes poročajo iz Belgrada, da jugoslovanska vlada ignoruje zborovanje poslancev hrvatsko kmetsko-demokratske stranke v Zagrebu, dasi nekateri belgrajski krogi pozivajo vlado, naj naredi konec "zagrebški komediji," ki je že prekoračila vse meje.

Poročilo iz Zagreba se glasi, da se je včerajšnja seja "hrvatskega parlamenta" vršila v strogi tajnosti. Domneva se, da so zborovalci razpravljali o sredstvih in potih za izvajanje svojih zaključkov, kako bi namreč izsilili ločitev od Srbije, ako pride do krize.

Vse pa kaže, da hrvatski kmetje, to je ljudstvo v splošnem, ne pojde za voditelji Radičeve stranke do skrajnosti. Zato ni pričakovati hujšega kot zahtev in protestov na papirju. Voditelji bodo špet našli kompromisno pot za skupno delo s Srbi kakor so v prošlosti.

Belgrajska skupščina je odgodila grenko pilulo ratifikacije nettunskih konvencij z Italijo do jeseni. Pogodba prijateljstva z Italijo je potekla 28. julija. Zdaj ni oficijelno nobenega prijateljstva med Jugoslavijo in Italijo.

## Na veterane svetovne vojne se pozablja

**Celo dnevniku Chicago Tribune preseda taka pozabljivost.**

Chicago, Ill. — Prerokske besede delavskih organizatorjev, da bodo pravi borci po končani vojni ostali brez centa v žepu in da bodo nanje pozabili nadpatrijotje, ako se delavsko ljudstvo ne bo organiziralo in s pomočjo svojih organizacij skrbelo, da se je svetovna vojna bojevala za demokracijo in ne za polnjenje žepov in blagajn profitarjev, se zdaj spolnjujejo. Celo dnevniku "Chicago Daily Tribune" ta pozabljivost preseda, kajti v svojem uvodnem članku pravi, dasi temu listu ne more nihče očitati, da je radikalen:

"Brez lastne krivde so ti možje (mnogo vojnih veteranov), brez dela. Njih slabi položaj se da pripisati v precejšnjem delu dejstvu, da so služili svoji domovini. Medtem pa počiva polna odgovornost na privatnih podjetnikih."

## Smith ne ve kaj je treba farmarjem

**Izrekel se je proti ekvalizacijski pristojbini, svojega načrta pa nima.**

New York. — Al Smith, demokratski kandidat za predsednika, se strinja s Coolidgem, da McNary - Haugenov farmarski zakon ni dober. To je povedal zadnje dni v razgovoru s farmarskim zastopnikom George N. Peekom. Rekel je, da je on proti ekvalizacijski pristojbini, ki jo zahtevajo farmarske organizacije.

Na vprašanje, če ima on boljši načrt za odpomoč farmarjem, je rekel Smith, da nima nič, toda načrt se bo že dobil po volitvah — ako bo on izvoljen.

### Elektrika ga ubila.

Chicago. — Henry Schnur je šel v petek zvečer v svojo klet, ki je bila napolnjena z vodo, in odprl električno sesalko. Pri tem pa je prišel v dotiko z električnim tokom, ki ga je ubil.

# PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (June 30-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.


## ALI JE DELAVSTVO POZABILO NA TOM MOONEYJA?

Tom Mooney, duša delavskega strokovnega gibanja v San Franciscu, je bil aretiran dne 27. julija 1916. Policija ga je aretirala pet dni po eksploziji bombe pri manifestaciji za vojno pripravljanje v San Franciscu.

Tovarnarji, podjetniki, bankirji, sploh vsi, ki žive od sadov dela drugih, so imeli Tom Mooneyja na piki in so čakali na ugodno priliko, da ga pogube. Zakaj? Ali je bil Mooney hudodelec? Ne! Ampak bil je delavski organizator, ki je imel uspehe pri organiziranju delavskih mas. Vsem protidelavskim elementom se je zdel tak človek izredno nevaren, ker je njegovo delo zniževalo njih dobičke.

Mooney ni bil nevaren ljudem, ampak nevaren je bil veliki in dobro rejeni denarni mošnji. In tako se je združilo vse, kar moli in časti denarno mošnjo, da ga spravijo s pota, da jim ne bo križal njih računov pri izkoriščanju delavstva.

Aretirali in obtožili so ga, da je bil v zvezi z bombno eksplozijo, ki je ubila nekaj ljudi.

Sledila je obravnava pred sodiščem in zaslišane so bile krive priče, ki so po krivem prisegale in Mooney in Warren sta bila spoznana krivim. Sledili so veliki protesti, narodni in mednarodni, od strani delavstva, kajti delavstvo je bilo prepričano, da je Mooney nedolžen. Neki živinski zapadni mešetar in dela boječ človek, ki se je prehranjeval s tem, da je pri kupčijah opeharil vedno stranko, s katero je imel opraviti, in ki so ga kapitalistični listi slikali kot poštenega farmarja z zapada, je pričal tako prozorno, da je ves razumni svet nanj kazal kot krivoprisežnika.

Celo predsednik Wilson se je zavzel za Mooneyja, ki je bil obsojen na smrt. Pisal je v mesecu januarju 1918, da se Mooneyja postavi še enkrat pred porotnike na drugo obtožbo zaradi umora, ker je bilo pri bombni eksploziji ubitih več oseb. Predsednik Wilson je na ta način sugestiral zelo taktno, da se vrši nova obravnava, pri kateri se dokaže, da so priče proti Mooneyju pričale po krivem.

Sodnik Griffin, ki je predsedoval porotni obravnavi in je odklonil novo obravnavo Mooneyju, je po odklonitvi prišel na krivoprisežno pričanje. To je vplivalo nanj, da je pisal višjim oblastem, da imajo vsi pravico, ki so sodelovali pri obravnavi, zahtevati novo obravnavo, ker gre za človeško življenje. Državni prokurator države Kalifornije, mr. Webb, je priporočil novo obravnavo, ki pa ni bila dovoljena.

Pod pritiskom birokratičnega sistema in kapitalističnega časopisja, da se za Mooneyja ne sme uvaževati nova obravnava, ker novi ugovori ne tvorijo del zapisnika obravnave proti Mooneyju, se je odklonila nova obravnava.

Nobeden izmed porotnikov ni ugovarjal, da se Mooneyju podeli prostost. Devet porotnikov je celo pisalo governerju, da je čas, da se Mooney izpusti iz ječe po njih mnenju zaradi dogodkov, ki vedno bolj jasno kažejo, da je bil Mooney obsojen zaradi krivega pričanja. Edini, ki je ugovarjal takrat ponovni obravnavi in nasprotoval, da se Mooneyju podeli prostost, je bil državni pravdnik Fickert, ki je vodil obtožbo proti Mooneyju in je bil golo orodje privatnih bizniških interesov. In Fickert je kasneje večkrat kandidiral v razne javne urade, a je bil vsakrat poražen. Ampak Mooney je vseeno v ječi. Minilo je že dvanajst let in sedaj teče trinajsto leto.

Vspričo tega dejstva vprašamo: Kje je tista delavska masa — rank and file — ki vedno toži in javka, da jo njeni voditelji izdajajo, da zdaj stori nekaj za Mooneyja. Poseči ji ni treba v žep in darovati nekaj za Mooneyja. Ta masa ne bo izgubila tudi svojega dela, ako letos to stori za Mooneyja, kar bi morala storiti že zdavnej in tako pomagati do prostosti človeku, ki že več ko dvanajst let sedi zaradi nje po nedolžnem v ječi. Zakaj ta delavska masa ne stori ničesar za svoje poštene voditelje? Zakaj jih pusti polagoma umirati na duhu in telesu v ječi, ko ji ni treba storiti drugega, kakor da izvoli socialista governerjem Kalifornije, pa bo Mooney prost.

Ali je ta delavska masa res tako nezavedna, da ne porabi glasovnice za osvoboditev onih, ki so se zanjo žrtvovali? In ta masa pričakuje, da se voditelji zanjo žrtvujejo, zanjo umirajo po nedolžnem na vešalih in v električnem stolu, trohne v ječi, sama pa ne rabi glasovnice v svojem lastnem interesu in v interesu onih, ki se zanjo žrtvujejo.

## Znanost v bodočnosti

Sir Philip Gibbs. — F. M.

### Izčrpanje energije.

Človek izrablja vedno več naravnih sil, zato se nekateri znanstveniki bojijo, da se ne bi njih rezerve v bližnji bodočnosti izčrpale. Za naš čas bodo kajpada še zadostovale, toda znanost se briga tudi za potomstvo. Kaj bo z zalogami premoga, mineralnega olja in živil? To vprašanje muči znanstvenike.

"Vsako leto," pravi profesor Soddy, slovitá raziskovalec na polju radioaktivnosti, "potratimo toliko energije za življenje, da bi zadoščala našim prednikom za celo stoletje. Izčrpanje dosegljivih zalog energije, od katerih je sedanji obstoj človeštva odvisen, ni baš daleč pred nami.

V tej točki soglaša z njim tudi profesor J. B. S. Haldane, ki pravi: "Izčrpanje skladov premoga in petrolejskih polj je stvar kratkih stoletij."

Tudi ni več pravega ravnovesja med industrijskimi in poljedelskimi masami. Ljudje, ki so pridelovali živež, zapuščajo svoja polja in beže v mesto.

Z omejitvijo ali popolno odstranitvijo starih epidemičnih bolezni rešujejo znanstveniki na tisoče detet, katerih je v prejšnjih letih umrl ogromen odstotek. S tem se število prebivalstva veča in stavljajo se s tem novi problemi, ki jih bo treba rešiti.

Avtomobili, fonografi, vsi nešteti izdelki industrijske civilizacije se izdelujejo v vedno rastoči množini, toda če jih ljudje, ki jih izdelujejo, ne bodo mogli zamenjati za živila, bodo morali umreti ali pa se vrniti nazaj k zemlji, da si zagotovijo iz nje borno življenje, ki bo zaradi velikanskih množic v bodočnosti zelo težko.

Mogoče je, kakor menijo tudi nekateri naši znanstveniki, da bo nova znanost nadomestila počasne poljske pridelke s sintetičnimi živili, ki se bodo ustvarjala v kemikovi delavnici. Ta kemijska hrana bo vsebovala življensko kurivo, ki ga potrebuje človeški stroj. Učinkovala in reagirala bo ravno tako kakor kemijske spojine, ki prehajajo v naše telo z živili, ki jih uživamo. Mnogo znanstvenikov se poglablja v proučevanje te nove živilske kemije.

Za bližnjo bodočnost pride za pridobivanje živil vsekakor v poštev le povečanje rodovitnosti zemlje s pomočjo kemijskih sredstev in uspešno varovanje pridelkov pred številnimi škodljivci ter pred učinki neugodnega vremena. Umetne megle, ki so jih izumili med vojno, da se skrijejo za njimi pred sovražnikom, že rabijo na Norveškem, da z njimi obvarujejo poljsko sadje pred slano.

Velika možnost je tudi, da bodo z znanstvenim preskuševanjem vzgojili poljedelski strokovnjaki mnogo vrst novega sadja in zelenjave ter dosegli, da bo celo ena rastlina rodila več vrst plodov. To zveni kakor lepa pravljica, a profesor Lucien Daniel iz Rennesa v Franciji je že vzgojil posebno križanko krompirja in paradižnika, ki rodi pod zemljo krompir, nad zemljo pa paradižnike!

Seveda ne moremo misliti, da bi zadostovalo to velikanskim potrebam mehaniziranega človeštva, zato sili strah za bodočnostjo naše znanstvenike, da iščejo novih virov za energije, katere bo mogoče izpremeniti v življenje dajajočo energijo in po potrebi celo v živila. Na vsak način pa menim, da ne bodo nehali s tem iskanjem že radi neutešljive radovednosti, ki jim ne bo dala miru, dokler ne pridejo do samega postanka življenske energije.

Znanstveniki so že na sledu neizčrpljivih zalog energije.

"Človeštvo," pravi veliki kemik, "izrablja še vedno samo tisto energijo, ki ima svoj vir v solncu. Vse, karkoli se giblje, ima v sebi energijo, in če to energijo zasledujemo do njenega končnega vira, spoznamo, da prihaja skoro v vsakem slučaju od solnca. V poljedelskem procesu je solnčna žarkovna energija preoblikovana v potencialno energijo živil in kot tako jo izrablja življenje. Tudi parni stroj in stroj na benzin uporabljata solnčno energijo, ki je bila v pradavnih časih shranjena v rastlinstvu in se zdaj osvobojuje iz premoga in kuriva."

Odkar je znanstvena gospa Curie-Sklodowska odkrila radij, iščejo vsi znanstveniki, kako bi osvobodili in vpregli v atomih nakopičeno energijo.

Sir William Ramsay, Rutherford, profesor Richards na harvardskem vseučilišču, Becquerel v Parizu, nemški kemik dr. Giesek i. dr. so pokazali z uspelimi poizkusi nepojmljivo skrito moč, ki uhaja pri radioaktivnih varinah do neke mere in spreminja eno prvino v drugo.

Radijeva toplota, nam pravijo, je tretjino milijona krat večja od toplote, ki nam jo da gorenje enake množine premoga.

Funt radija enači v sili 150 tonam dinamita. In taka sila, kakršna je v radiju, leži vse okrog nas. Če bi mogli znanstveniki prijeti zanjo, če bi mogli vkleniti to atomsko silo, bi človeštvo posedovalo tako brezmejno energijo, da bi postali vsi prejšnji viri energije, kot so premog, petrolej in vodna sila neznatni.

Kemiki se mučijo z novimi vrstami kuriva, ki naj bi nadomestilo premog in mineralno olje. Kakor izgleda, sta Francoza Proudhomne in Soundry zelo blizu industrijalni produkciji umetnega petroleja s kemično sintezo lignita (rjavega premoga), katerega ima Francija obširna polja.

Inženirji delajo nove poizkuse, kako bi izrabili v moderni industriji eno najprej poznanh sil: veter! Zgleda, da bo veter prišel zopet v rabo in obračal kolesa. Haldane napoveduje dan, ko bodo v rabi velike kovinaste vetrnice, ki se bodo obračale pod pritiskom vetra in gonile električne generatorje (dinamo stroje), katerih električni tok se bo stekal proti glavnim elektrovodom.

Ladja z rotorji je nova naprava, ki hoče izrabiti divjanje vera za svoj pogon, in to z večjim uspehom kot jadra. Nemec Anton Flettner, ki je poslušal tuljenje morskih valov, je rekel sam pri sebi: "Kolika potrata energije!" Izumil je princip navpično stoječega valja, ki ga vrti veter. Sedaj že delajo eksperimente, kako bi s takimi rotorji proizvajali električno silo vsaj v tistih deželah, kjer primanjkuje kuriva.

Medtem naznanja neki profesor iz Ljeningrada, da je izumil stroj, katerega žene solnčna energija. Morda je to le izpopolnitev laboratoričnih poizkusov dr. W. W. Coblentza v laboratoriju udara za vzorne mere v Združenih državah. Dr. Coblentz je skozi barvano steklo izpostavil solncu nekatere kemične elemente in produciral tako majhno množino električne sile.

Namen vsega tega iskanja energije je, da bi čim bolj pomnožili človeško silo in hitro ter ekonomsko nadomestili telesno delo njegovo z mehaničnimi sredstvi. S tem bi se produkcija in razpečavanje povečala navzlic zmanjšanemu naporu človeka.

("Naš Glas".)

**Atentator na Žiko Lazića — umrl.** — Atentator Ivko Momčilov, o katerem smo pisali, da je izvršil atentat na šefa policijske varnosti v Jugoslaviji, Žiko Lazića, je umrl. Neposredno za atentatom s je pognal 3 strele v glavo. Oblasti, ki so ga zasliševale, niso od njega prav ničesar izvedele. Sicer je pa prav, da je umrl, ker drugače bi bil obešen, čeprav je iz idealizma in ljubezni do macedonskega ljudstva žrtvoval samega sebe.

## Veličastna delavska prireditev v Studencih

(Izvirno.)

Studenci pri Mariboru, 16. julija 1928.

Včeraj je slovenski proletarijat proslavil velik svoj praznik. Spretno je bil organiziran že drugi okrožni zlet delavskih telovadnih jednot "Svobode", topot v Studencih pri Mariboru. Celokupna delavska prireditev je bila veličastna manifestacija socijalističnih idej in mednarodne solidarnosti.

V Studence so prihiteli delegatje iz vseh večjih industrijskih centrov Slovenije. Toda niso manjkali niti delavski zastopniki iz Hrvatske in Slavonije, niti niso manjkali delavski predstavniki iz sosednih pokrajin. Oficijelno so se te prireditve udeležili tudi nemški sodrugi iz Avstrije, predvsem iz socijalističnega Graza.

Prireditev sama je bila raztegnjena na dva dni; v soboto zvečer se je zbrala velika množica štajerskega delavstva pred "Ljubljanskim domom", raz katerega sta plapolali dve rdeči zastavi, zastavi socijalizma, jednakosti in bratstva, vseh zatiranih in izkoriščanih. Rdeči Maribor je oznanjal vsemu prebivalstvu slavnostno razpoloženje mariborskega delavstva, ki se je zbralo v veliko povorko in odkorakalo na kolodvor k slavnostnemu sprejemu gostov iz Slovenije in iz Avstrije. Več tisočglava množica je pričakovala sodruge. Delavski pevci so zapeli proletarske himne in Internacijonalo, delavske godbe pa so vsaka odsvirale po en komad. Po sprejetju gostov in delegacij se je delavska povorka vnovič razvila proti "Ljudskemu domu" v Mariboru.

Za tem se je vršila na vrtu nove telovadnice delavskih telovadnih jednot v Studencih, sijajno obiskan komerz. Na komerzu so nastopili vsi delavski pevski zbori, koncentirali pa so tudi sodrugi iz Graza. Na to so nastopili telovadci in telovadkinje z akademičnimi prostimi vajami in gojenci z gojenkami z rajalnimi vajami. Po končanem sporedu se je razvila velika vrtna veselica, ki je trajala pozno v noč.

Drugo jutro so sprejeli Mariborčani nove goste in celoten útis delavske prireditve v Studencih je postal še slikovitejši in silnejši. Delavske skupine so tvorile krasno in veliko povorko, nad katero so plapolale rdeče zastave, znak in simbol skupne borbe za razredne interese delavskega razreda. Na vrtu nove telovadnice je bilo nato slavnostno zborovanje, na katerem so govorili delavski predstavniki Slovenije. Burno aklamiran je bil — edini socijalistični poslanec v beograjskem parlamentu sodrug Josip Petejan, ki je govoril o ciljih in smereh delavskih telovadnih in izobraževalnih organizacij. Za njim je govoril sodrug Eržen iz Maribora, na to Leskošek iz Studencev, nato Gabrijel iz Ptuja, za njim Kozmos iz rudarskih revirjev itd. V imenu avstrijskih sodrugov pa je govoril sodrug Zotter iz Graza. Spominjal se je v svojem govoru še na dobo, ko ni bilo meje čez Karavanke preko Prekmurskih goric tja na Madžarsko, ko so mariborske — štajerske delavske organizacije sodelovale z graškimi organizacijami.

Popoldne je bila ljudska veselica na vrtu "Svobode" v Studencih. Nastopili so telovadci in telovadkinje, godbe in pevski zbori. Vso so najlépše podali, kar so mogli in kar so ob tem veličastnem razpoloženju mislili in čutili. Istočasno so delavski športniki iz Ljubljane nastopili proti SK Svobodi iz Maribora. Obe delavski moštvi sta na zelenem polju pokazali, da razumeta svoj posel. Ljubljanski delavski športniki so to pot premagali Svobodo iz Maribora z lepim rezultatom 4:1. Na nedeljo pa so ljubljanski delavski športniki nastopili proti najmočnejšemu mariborskemu športnemu klubu in prvaku štajerskih nogometnih klubov I. SSK "Maribor". V lepi igri so delavski športniki pokazali, da so resni nasprotniki, vendar so podlegli z rezultatom 3:5.

Letošnji drugi okrožni zlet delavskih telovadnih jednot na Štajerskem je pokazal lep napredek delavske telovadbe in delavskega športa v Sloveniji. Bil je ta izlet znak napredka delavskih kulturnih in izobraževalnih organizacij, bil pa je ta izlet tudi mogočna manifestacija za socijalistično misel.

## RAZNO

**Imunizacija proti raku.** Na dunajski vseučiliški kliniki za sifilidologijo in dermatologijo sta poskušala profesorja Urbach in Schnitzler že dalj časa, da bi našla primeren način za imunizacijo proti raku. Z eksperimenti na miših sta dokazala, da z navadnim vbrizgavanjem bolne celične mase v živalsko telo ne pridemo do nobenih rezultatov, ker se kakšni protistrupi po tej metodi ne stvorijo v krvi, kakor pri podobnem vcepljanju proti infekcijoznim boleznim. V teku nadaljnjih raziskovanj pa sta dognala, da igrajo skoro po vsem telesu, zlasti pa v vranici razširjene stanice tako zvanega reticulo-endothelskega sistema tudi za zdravljenje raka veliko vlogo. Te celice nabirajo vse škodljive snovi, ki pridejo v telo in izdelujejo proti njim tudi obrambne snovi. Če so prenapolnjene s takšnimi pritepenimi snovmi, kar se zgodi n. pr. v tem slučaju, če vbrizgamo tuša v kri, tedaj njihovo sprejemalno in obrambno delovanje čisto preneha — boleznim so tedaj vrata na stežaj odprta. In to velja tudi za raka. Dokler so omenjene stanice zmožne delovanja, zabranijo obolenje z lahkoto, če vbrizgnemo v telo nekaj raztopljene mase na raku bolnega staničja; kakor hitro pa so prenasičene s tujimi snovmi, se živali loti rak. Eksperimenti še niso zaključeni in jim manjka v prvi vrsti tistega uspeha, ki ga hočeta učenjaka doseči, namreč tega, da bi se dala navedena dejstva izkoristiti za popolno zabrano raka. Teoretično pa je danes ta možnost že čisto jasno podana in bo našla gotovo že v doglednem času svojo praktično rešitev. Danes je storjeno veliko že s tem, da so dognali, zakaj so različni individuji različno odporni proti tej strašni bolezni: njihova odpornost je odvisna [illegible] delazmožnosti reticulo - endothelskega staničja.

**Tuberkuloza pri psih in mačkah.** V nemški strokovni rev[illegible] "Živinozdravniški pregled" [illegible] objavila profesor dr. Hinz in p[illegible]vatni docent dr. Schroeder [illegible] ključke svojega 3-letnega zn[illegible]stvenega proučevanja tuberk[illegible]loze pri psih in mačkah. Čla[illegible] ki je velikega znanstvenega [illegible]mena, zasluži splošno pozorn[illegible]zlasti v onih točkah, v kate[illegible] govori o nevarnostih okuže[illegible] človeka po tuberkuloznih psih [illegible] mačkah.

V splošnem se ne nagibajo [illegible] in mačke tako zelo k tuberku[illegible]zi, kakor n. pr. goveja živi[illegible] Po več znanstvenih ugotov[illegible] ne odstotne številke se giblje[illegible] od 0.053 do 2.75% za psa in [illegible] do 2% za mačko. Profesor [illegible] Wirth ž dunajske živinozdrav[illegible]ške visoke šole je ugotovil od [illegible] januarja 1916. do 1. junija 19[illegible] med 6700 psi v 67 primer[illegible] (1%) tuberkuloze. Profesor [illegible] Hinz in dr. Schroeder sta od [illegible] aprila 1923 do 31. marca 192[illegible] dognala med 23.000 psi 63 [illegible] med 2300 mačkami 42 tuberk[illegible]loznih primerov, kar ustreza [illegible]stotnemu številu 0.36 oz. 1.8[illegible] Očitno je tu sorazmerno ve[illegible] število tuberkuloznih primer[illegible] pri mački.

Pse in mačke okuži v p[illegible] vrsti človek, kajti nalezljivost [illegible] požiranjem tuberkuloznih [illegible]padkov ali mleka, vsebujoče [illegible] tuberkulozne bacile, je k[illegible] majhna. Pes in mačka sta to[illegible] oba žrtvi svoje bolne okolice. [illegible] smrti tuberkuloznega družins[illegible]ga člana obdrže žival iz piete [illegible] umrlega, čigar ljubljenec je bi[illegible] in je kot taka največ pripomo[illegible]la k njegovi propasti, kot stal[illegible] nalezljivo ognjišče še nadal[illegible] pri hiši. Za spremembe pri [illegible]vali se običajno ne brigajo [illegible] pa jim podtikajo druge vzro[illegible] Napredujoče shujšanje, kaš[illegible]nje, težavno dihanje, lišpavost [illegible] bruhanje, lijavica, vse to vzbu[illegible] sumnjo tuberkuloze, ki je pot[illegible]jena, posebno če je žival iz t[illegible]berkulozne okolice. Z odstr[illegible]nitvijo za tuberkulozo obol[illegible] živali ne bi smeli niti trenut[illegible] odlašati.

Potrebno je, tudi iz ljube[illegible] do živali, paziti, da ne pride[illegible] psi in mačke v dotiko s tuberk[illegible]loznimi bolniki, in naj ti to [illegible] tako bolestno občutijo! V bo[illegible] proti tuberkulozi človeka ni [illegible]bena žrtev prevelika!

Ivan Molek:

## OPAZOVANJA

### Daj ženi vso priložnost!

Žena nekega našega delavca se mi je pritožila, da jo mož ovira pri njeni izobrazbi. Mož je sicer naprednih načel, toda v svojem družinskem življenju je še vedno nazadnjak. Pravi, da politika ni za ženo; politika spada moškim in ženske naj se brigajo le za svoje hišne posle in za otroke.

Žena pa je ukaželjna. Šele v Ameriki je dobila priložnost, da se malo razgleda po življenju in spozna nekaj resnic. Njeno prepričanje je isto kot moževo, zanima se za njegovo politiko in kulturna ter socialna vprašanja in rada bi ob večerih, kadar sta skupaj, z njim razpravljala o problemih tudi izven ozkih meja svojega gospodinjstva in materinstva, ali on jo zafrkava, češ kaj ji naj to koristi. Saj nima časa! Zakaj pa ima on čas?

To je zelo slabo postopanje. Kdor ima ženo, ki se zanima za njegovo politiko in za socialne probleme, bi moral biti vesel tega — saj so itak redke take žene; navadno se same ne brigajo nič in mnogi jih silijo, kar tudi ni prav.

Žena je važen faktor v družini, kakršna je danes. V večini slučajev je ona vzgojiteljica in učiteljic otrok, če jih ima. Od njene izobrazbe je torej dosti odvisno, kaj bodo otroci. Ako sama ne pozna življenja, bodo tudi otroci slabo pripravljeni in bolj navezani na šolo in cestno pajdašijo kakor na dom. So še drugi faktorji, o katerih danes ne govorim.

Ako torej delavec dobi ukaželjno ženo, mora biti toliko razumen, da ji nudi vso priložnost in ravnopravnost. Dobro založena knjižnica v hiši je prva potreba, potem pa časopisi. Ni ga boljšega kompromisa v družini kakor če mož in žena čitata [illegible] enakim zanimanjem dobre knji[illegible]ge in liste, debatirata o dnevn[illegible] dogodkih in vprašanjih ter za[illegible]hajata skupaj v teater, muzej [illegible] k predavanjem in na politič[illegible]shode, seje itd. Tako izobrazuje[illegible]ta drug drugega, oba skupaj p[illegible] otroke, namesto da bi se prep[illegible]rala ali drugače tratila čas.

Žena razumnega delavca [illegible] sme biti dekla, ki je dobra le z[illegible] delo in za posteljo — tak je st[illegible]ri pojm o ženi — temveč mo[illegible] biti enakopravna tovarišica [illegible] sodružica. To je že eden pog[illegible] harmonije, ki lahko omili drug[illegible] slučaje neharmoničnosti.

### Tudi amerikanstvo.

Župnik Trunk se amerikan[illegible]zira. Kadar stoprocentni džing[illegible] upravičuje lincarski umor, n[illegible]vadno vpraša: "Kaj bi ti rek[illegible] če bi bila tvoja sestra ali hči n[illegible]padena? Ali ti ne bi zavrela kr[illegible] da bi prvi pomagal obesiti nap[illegible]dalca?"

To se pravi apelirati na em[illegible]cionalnost, na čustva, na ze[illegible] primitivne človeške privaje[illegible]sti. G. Trunk argumentira na [illegible]totak način, ko odgovarja [illegible] moj članek o osebni svobodi, k[illegible]tera je zelo beraška v okvir[illegible] katoliške cerkve. Očita mi, [illegible] sem prezrl meje, ki jih mora im[illegible]ti vsaka osebna svoboda. Me[illegible] so meje. Moja meja je tam, kj[illegible] moja osebna svoboda škodu[illegible] osebni svobodi drugega človek[illegible] — škoduje njegovemu zdrav[illegible] in komfortu. Spolna ljubezen [illegible] licenco ali brez licence ne šk[illegible] nikomur, dokler je v teh meja[illegible] pa naj se tiče moje hčere ali k[illegible]garkoli. G. Trunk nima meje m[illegible] pošteno ljubeznijo in vlačuga[illegible]stvom, jaz jo pa imam. There [illegible] the rub!

# Vesti iz Jugoslavije

### "RADIČ JE OD BOGA POSLAN."

**Demagogija bosanskega klera. Nadškof vrhbosanski politizira, mesto, da bi se brigal za duševni blagor svojih vernikov.**

(Izvirno.)

Sarajevo, 18. julija. — Iz Tešanja v Bosni so prišla poročila, da so se na Jelahu vršila te dni ob priliki cerkvenega sproščenja, velika zborovanja radičevih Hrvatov. Velik cerkven shod so spremenili v političen ljudski tabor, kjer se je vsaka politična gesta tega ali onega politika podkrepila s cerkvenimi in verskimi argumenti. Kjer je bila sila najječja, tam je pomagal sam bog. In vse je bilo dobro. . .

Zborovanje je otvoril predsednik okrajne organizacije (HSS) to je Radičeva stranka, g. Ivan Blaževič, kot zastopnik Radičeve centrale iz Zagreba pa je poročal profesor Stažič. Govor tega moža je bil demagoški, kajti izrabljal je vero in cerkev in polemiziral na zborovanju na tak način, da mu noben navzoči vernik ni mogel ugovarjati.

Najbolj interesantna pa so bila izvajanja tajnika tamošnje organizacije, g. Vukojeviča, ki je največ govoril o Stjepanu Radiču in njegovi vlogi na Hrvatskem. Povedal je med drugim tudi ono izjavo o Stjepanu Radiču, katero mu je nadškof vrhbosanski izjavil v Derventi. Tedaj je nadškof dejal g. Radiču:

"Stjepan Radič ni proti veri, niti proti bogu, niti proti duhovnikom. On je proti onim ničvrednežem, proti katerim se mora biti. Stjepan Radič je od boga poslan, da v teh težkih časih vodi hrvatski narod in sama Previdnost mu je podelila to nalogo. — To izjavljam kot bosanski nadškof in moje mnenje naj čujejo vsi. — Naj čujejo vsi, kaj misli nadškof bosanski! Hrvatski narod je edin v vsem. Vsem je edini vodja Stjepan Radič, ki edini mora obračunati s cincarji."

Tako na zborovanju. Meščanske politične stranke delajo z roko v roki s cerkvijo, ali pa cerkev in njeni funkcionarji s predstavniki političnih strank. Torej: Radič je od boga poslan, da čuva nad Hrvatsko v teh težkih časih. Prav tako se to sliši, kakor ona. . . po milosti božji in po volji naroda kralj — in apostol!

Ni čuda, ako imamo v Jugoslaviji tak političen cirkus. Ljudstvo je skoraj popolnoma nezrelo in z njim se lahko dela, kar hoče. Če pa se kje najde možakar s svojimi nevtralnimi nazori, le po njem, kajti on nima prav: Bog že ve, kaj je prav in kaj ni prav.

Taka demagogija je v Jugoslaviji. Prav taka, če še ne hujša, pa je tudi v Sloveniji. Slovenija ni prav nobena izjema. Za to že poskrbe domači klerikalci.

Kulturni boj pa je med tem na višku. Liberalno napredno časopisje laže, laže pa še bolj klerikalno. Mesto, da bi listi v Jugoslaviji, če že ne vzgojevali, pa vsaj poročali o resnici in kolikor mogoče objektivno, pa frazarijo in uganjajo tako demagogijo, da človeka zazebe. In to ubogo ljudstvo, ki toži, da so slabe letine, da so davki preveliki, trpi udano, kajti bog tako hoče in naj se zgodi njegova volja!

Vsepolno imamo takih slučajev. Stari liberalci se v političnem boju imenujejo, če je treba, tudi pravoverne lisjake, ki gredo ako imajo čas, celo vsak dan k maši. In pri maši molijo k bogu, da bi poslal na to pregrešno zemljo, v teh pregrešnih in težkih časih moža, kateri je kak — Korošec, Radič, Vukičević, general Hadžić, ali antikrist iz podzemlja.

Politična borba v Jugoslaviji je izrabljena po vsakovrstnih sredstvih, ki so včasih dosti hujša od najekstremnejšega machiavelizma. In v tej borbi so vsi enaki, levi, desni, srednji, krajni, še bolj krajni itd. Z najumazanejšimi sredstvi gredo v boj in ljudstvo, ki je na žalost še v pretežni večini nepismeno, gre na limanice, kajti smo pač v Jugoslaviji, in Jugoslavija je bogata na vsem. . .

Včasih so na Radiča gledali v Jugoslaviji kot na človeka z načeli. Danes se je diskreditiral, kajti istočasno ko pravi, da je framazon, gre na božjo pot, v času, ko kriči, da je republikanec, prisega zvestobo in večno udanost do kralja, ki je po volji naroda in boga. Taki so tudi drugi politiki, samo, da so nekateri nekoliko bolj nerodni. V bistvu pa so vsi enaki.

Diskreditirali so se v Jugoslaviji danes vsi. Moderni bi bili radi in framazoni bi bili radi nekateri, toda svet vidi, da so vsi brez načel, brez značajnosti in brez poštenja. Taki so voditelji, taki pa so tudi v veliki večini takozvani "nižji" prebivalci.

In v tem tiči kriza Jugoslavije.

### JUGOSLOVANSKI ATENTATORJI NA DELU.

**Šef javne varnosti, prosluli Žika Lazič, žrtev atentata.**

(Izvirno.)

Beograd, 15. julija 1928. — V Jugoslaviji so pričeli s krvavimi metodami kar resno. V narodni skupščini strelja poslanec narodne večine na poslance opozicije, oni neparlamentarci pa, ki drugače ne morejo dobiti svojega zadoščenja, pa se maščujejo z atentati:

Slovenci skoro ne poznamo atentatov, Hrvatje so jim že bližji, ali Srbi in Macedonci. . . ti pa so skoraj rojeni atentatorji.

Sedanja družabna oblika je krivična. Krivična zato, ker da onim, ki so privilegirani, pravico, da nepriviligirane zatirajo in izkoriščajo. Čim manj civilizirana država je, tem večjo pravico imajo privilegiranci. To golo dejstvo posebno občuti prebivalstvo Jugoslavije, in sicer ono, ki ni privilegirano. Ne gre tu za posameznike, gre tu za celoto, za cel teritorij. . .

V Jugoslaviji vsakdo pozna, ali je vsaj delno informiran, o takozvanem macedonskem vprašanju. Problem Macedoncev obstoji namreč v tem, ali naj se jih spozna in pripozna, da so poseben narod, ali niso. Radi tega vprašanja so nastale politične in gospodarske komplikacije, ki so v teku zadnjih let celo nastavile važno balkansko politično vprašanje Macedonije in njene neodvisnosti.

V Macedoniji je razvito narodnostno gibanje, to je gibanje nacionalnih revolucionarjev, ki so proklamirali svoj cilj v geslu: Macedonijo — Macedoncem! To gibanje, ki je seveda strogo politično gibanje in podprto od te ali one balkanske države, katera pač ima več interesa na tem, da se v Macedoniji koljejo in da si v Beogradu delajo sive lase, — pa ni politično gibanje po evropskem smislu, nego popolnoma in tipično balkansko politično gibanje, kajti vedno odloča — fizična moč tega ali onega nasprotnika. In ako ne gre drugače, revolverji še vedno ostanejo in atentat odloči, kdo naj ima prav in kdo ne.

Macedonija je vsled tega prišla do imena: dežela atentatov. Menda ni v nobeni državi na svetu toliko atentatov, kakor baš v Macedoniji. Tudi bivša carska Rusija ni premogla toliko atentatov, kakor Macedonija tekom zadnjih let.

Najbolj aktivna organizacija revolucionarjev - atentatorjev je — organizacija (komiti) makedonstvujočih, ki ima svoj sedež na Bolgarskem. Ta organizacija ima svoje člane, ki so prisiljeni, da se žrtvujejo za domovino. Vsak član, ki je izžreban, da mora umoriti tega ali onega generala ali političnega človeka, pa to jugoslovanskega ali kateregakoli naroda, je s tem momentom že zapisan smrti.

Odkar je velesrbski režim strašno kaznoval revolucionarno macedonsko mladino v Skoplju, v takozvanem skopljanskem procesu, pa je organizacija makedonstvujočih postala še bolj aktivna. Žrtev atentata pa je to pot postal šef jugoslovanske varnosti, prosluli Žika Lazič, ki je od dosedaj še neznanega atentatorja dobil kroglo v glavo.

Atentator je istočasno, ko je izvršil svojo nalogo, ustrelil še samega sebe v glavo in je težko verjetno, da bi ostal pri življenju. Iz njegovih dokumentov, ki so jih našli pri njem, se ne da ničesar točnega ugotoviti. Vidi se samo, da se v bližnji bodočnosti pripravljajo še novi atentati, ki naj po mnenju macedonskega revolucijonarnega komiteja položaj v prilog Macedoncev izčistijo.

Jugoslavija sama postaja sedaj dežela atentatov. Da pa bo še v bližnji bodočnosti, je razvidno iz pisma, ki so ga našli v klobuku atentatorja na Žiko Laziča, kajti to pismo dokazuje, da vlada med revolucijonarji Macedonije nepremagljiv uporni duh, ki si je svest zmage, katero hoče doseči magari z atentati. Pismo pravi med drugim tole: "Čim prejmeš to pismo — (pismo je namreč naslovljeno na tovariša, ki ima izvesti sličen atentat. Op. dopis.), pristopi takoj k dejanju. Vanče me vprašuje (Vanče je vodja atentatorjev, beseda je njegov psevdonim. Živi v Sofiji na Bolgarskem. Op dopis.), o zadržanju gotovih oseb tukaj pri nas. Čim prečitaš to pismo, ga takoj uniči. Stori in umri tako, kakor pristoja junakom makedonske krvi. Naj spoznajo srbski upravniki, da so med nami še vedno ljudje, ki znajo umreti z nasmehom na ustnicah. Naj vedo, da naše krogle vse dosežejo in ubijejo vsakogar. Z bratskim pozdravom."

Tako v pismu in tako tudi v dejanju. Mi smo načelno proti atentatom, kajti atentati niso znak kulturnega in civiliziranega človeka.

V **Osijeku** so deložirali narodno gledališče. V Jugoslaviji so res imenitne razmere. Ne samo, da deložirajo in celo rubijo državo, tudi narodna gledališča so podvržena takim modernim plačilnim sredstvom. Tako so v teh dneh deložirali osiješko narodno gledališče. Deložacijo je izvršil dr. A. Petrović, ki je bil zastopnik upnikov. Gledališče so nato zaklenili in zapečatili. Ministrstvo prosvete v Beogradu je v stvari sami interveniralo in nudilo pol milijona dinarjev v poravnavo upnikov, vendar pa finančno ministrstvo zneska še ni nakazalo. Kaj bo v bodoče z gledališčem, se še ne ve. Bržkone tudi umetniški ansambl ni bogvekako prida.

**Dalmacijo** posečajo ameriški turisti. S parnikom "President Wilson" je prispelo v Dalmacijo nad 70 izletnikov iz Združenih držav. Ogledali so si našo lepo Dalmacijo in ostalo Primorje. Izletniki so po večini sicer že ameriški državljani, vendar pa se jako radi vrnejo nazaj v domovino, da jo vsaj po dolgih desetletjih enkrat vidijo. Kakor so nam izletniki pripovedovali, je Dalmacija zelo lepa pokrajina. Od zadnjih dob, ko so oni bili še stalno naseljeni v Dalmaciji, pa se je ta pokrajina dvignila tudi v gospodarskem in kulturnem oziru.

**Komunist dr. Sima Marković** zopet aretiran. Komunista Simo Markoviča je zopet aretirala vukovarska policija, kjer se je nahajal v svoji boljševiški misiji. Dr. Sima Marković je znani vodja jugoslovanske komunistične stranke, katera pa je v Jugoslaviji prepovedana. Zato deluje ilegalno ali manj učeno povedano — pod zemljo. Veliki župan v Vukovaru je pustil prepeljati dr. Markoviča v Beograd, odkoder ga bodo njegovi politični prijatelji radikali najbrž takoj izpustili.

**Krvna osveta.** Po južnih krajih Jugoslavije je še vedno v modi krvna osveta, pa čeprav se javne oblasti pošteno trudijo, da to zlo izkoreninijo iz šeg in navad jugoslovanskega prebivalstva. — V teh dneh sta se v Bosni stepla dva pastirja zaradi paše. V prepiru, ki je nastal med obema pastirjema, je eden potegnil nož in svojega nasprotnika zabodel naravnost v srce. Pastir se je takoj zgrudil mrtev na tla. Kakor se doznava, se vodi med rodbinama obeh pastirjev že nad dvajset let krvna osveta in je tekom teh let bilo že na obeh straneh precej smrtnih žrtev.

## Skrivnosti iz živalskega življenja

Takrat, ko je mož prvič ostal pri ženi, da bi videl, kako dete odrašča, ki ga jima je naklonilo božanstvo, takrat se je rodilo ono, kar imenujemo človeško družbo ali tudi "kolektivnega" človeka. Pri živalih je stvar podobna. Mnoge med njimi so spoznale, da tvorita samec in samica dvojico, ki lahko živita v zakonski skupnosti eno sezijo pa tudi več, da stvorita potem z mladiči novo rodbino. Poleg teh pojavov ozkega zakonskega življenja se pri nekaterih živalih opaža nagnjenje do tvorjenja večjih družb, kakor pri čebelah, termitih, ki imajo pravcate države. Razlog: borba za obstanek.

Zanimivo je, kako se družijo nekatere druge živali. Na primer sloni, ki se v čredah pode skozi gozdove in džungle. Dobe se razni tipi: eni, ki žive vedno skupaj, drugi, ki se družijo v pare le, če jim nagaja ljubezen, in se potem zopet ločijo, in tretji ki žive izven dobe parjenja v tropah, ločeni po spolu: samci posebej in posebej samice. Ta poslednji način kolektivnega življenja se opaža i pri afriškem i pri indijskem slonu. Časih se sicer primeri, da si trope samcev in samic skupno poiščejo vode, a ta skupnost je le zunanja. Ameriški bizon, ki baje izumira, se druži v velike črede, ki se pa sestavljajo iz posameznih trop, moških in ženskih. So pa tudi nekatere vrste živali, pri katerih je skupno življenje omejeno le na žensko polovico, med tem ko samci rajši žive zase. Taka je stvar pri poljskih miših, kadar se ne parijo, in če takrat opaziš kako tropo miši, smeš biti uverjen, da ni med njimi niti enega samca.

Da se ptiči radi družijo, je znana stvar. Na enem samem drevesu boš videl na stotine vrabcev. Ves Markov trg v Benetkah je poln golobov, pod slehernim tramom v vasi so lastavičja gnezda, stotine galebov obletavajo ladjo. Toda najbolje čutiš, kako neka sila veže ptice v jate, kadar se jeseni zbirajo, da odlete v južne kraje. Kolektivnost je zanje uprav tipična lastnost.

Tudi nekatere ribe žive v velikih družbah, n. pr. slaniki. Slaniki se često družijo v vlake, ki se raztezajo več kilometrov daleč in široko in čoln, ki zaide med nje, je pogosto v opasnosti, da se ne preobrne. Takrat slanikov ni treba loviti z mrežami, zajemaš jih lahko kar s skledami. Zakaj se takoj družijo? Bržčas zato, ker se na ta način laglje ubranijo sovražnikov, ki jim prete v vodi in v zraku.

V severni Sibiriji se mnogo opaža potovanje lososa, ki se druži v velikanskih množicah. Isto velja za lipana, postrv in sardino. Zanimivo je, kako potuje jegulja. V dobi drstenja potujejo jegulje iz sladkih vod v morje, torej baš obratno kakor losos. Med 12,000 ribjih vrst utegne biti jegulja najinteresantnejša. Pomladi ali malo pred nastopom pomladi se pojavijo na francoskih in angleških obalah v nepreglednih množinah majhne ribe, po velikosti in debelosti ne večje od vžigalic: to so mlade jegulje, ki v milijardah in milijardah potujejo v reke, da tam prežive svojo mladost. Ker so dobre roparice, si znajo hitro poiskati hrane. Vzlic temu rasejo le počasi in minejo cela leta, preden toliko dozorejo, da nastopijo svoje poslednje potovanje v morja, na kraj drstenja.

In še mnogo, mnogo drugih živali je, ki se zvesto ravnajo po starem reku: "Gliha vkup štriha." Individiji iste vrste se družijo vprvi vrsti iz instinkta, gotovo pa igra vlogo tudi okolnost, da veljajo za vsako živalsko vrsto posebni žiljenski pogoji, ki jim najbolje ustrezajo baš kraji, kjer se zbirajo v trope. In ta nagon je tolikšen, da je n. pr. posamezni golobji par vedno pripravljen zapustiti svojo družbo in se pridružiti večji jati. Manj razumljivo je, da se družijo živali različnih vrst, ne da bi pri tem imele kako vidno biološko korist. Opazili so že, da se delfini različnih vrst zbirajo v skupne vlake in si izbirajo skupnega voditelja. Divje bivole najdeš često sredi slonov, zebre v čredah konj na farmah. Med pticami se škorci radi družijo z vrani in kavkami, časih celo z domačimi golobi. Iz prijateljstva ali vsaj iz simpatij. Želja po družbi je pri mnogih živalih tudi tisti motiv, ki jih pripravlja do tega, da se v ujetništvu oklenejo človeka ali pa tudi živali, s katerimi jih v svobodi nič ne druži. Jack London, ki je bil dober opazovalec živali, piše v nekem romanu v uprav historičnem prijateljstvu med opico in terrierjem. Opažali so tudi že veliko tovarištvo med opico in prešičem in med opico in ovco.

Zanimivo je poglavje o medsebojni pomoči, ki si jo izkazujejo živali. Znano je, da opice postrežejo svojim bratom in sestram s hrano, ki je namenjena njim samim. Novejša raziskovanja dokazujejo, da priskočijo opici, ki je v nevarnosti, cele trope njenega rodu na pomoč. V. G. Calderon pripoveduje nekje o naslednjem zanimivem dogodku: Črnci so vjeli opico, da bi jo požrli. Privezali so jo k drevesu in jo zbadali s pušicami, dokler ne bi izkrvavela. Na kričanje ranjene živali je prihitelo toliko opic, da se Calderon prestrašil in pobegnil. Prizor ga je tako pretresel, da od takrat nikdar ni ni hotel več jesti opičjega mesa. Dalje so opažali, da vlečejo opice ranjenega ali ubitega soplemenjaka s seboj. Tudi je znano, da opica posvari čredo, kadar se bliža nevarnost, najbrže instinktivno.

Vsi raziskovalci potrjujejo, da si sloni v sili prihite na pomoč. Kadar v Afriki črnci gonijo slone, zažgo travo, da omotijo živali. Schweinfurth pripoveduje, kako sloni pokrijejo svoje mladiče s travo in polivajo z vodo, da jih rešijo pred ognjem. Če je kak slon ranjen, ga njegovi drugi vzamejo v sredo med se, če je padel, ga skušajo z okliji in rilci spraviti na noge.

Da si živali pomagajo druga drugi, kadar je ogrožena njih rodbina, je dovolj znano. Kadar čepi samica na jajcih, jo ščiti samec, za mladi zarod pa se borita oče in mati. Če mladič izgubi mamico, se zavzame zanj druga samica. Tako ravna mala prepelica, tako počenja velika slonova mamica, tak je sam po sebi razumljiv zakon njihovega sveta. Tak je zakon prijateljstva med živalmi in njihove medsebojne pomoči, torej nekaj sličnega ko pri ljudeh; samo da si one na to ničesar ne domišljajo.

### Črnec ustreljen v bitki s policaji.

Philadelphia, Pa. — Neki črnec, katerega so preganjali policaji, se je v petek večer zabarikadiral v neki hiši na južni strani mesta. Razvila se je bitka med njim in policaji, ki je trajala nad dve uri, v kateri je bil črnec ustreljen, eden izmed policajev je bil pa težko ranjen.

### Pesnik utonil.

Lafayette, Ind. — Oscar Beck, ki se je pred par leti proslavil s svojo zbirko pesmi, je v petek utonil v Wildcat potoku, ko je hitel na pomoč svojemu sinu, ki se je potapljal. Sin je srečno priplaval k bregu, oče je pa izginil pod vodo, ki je bila na dotičnem mestu globoka 15 čevljev.

### 14 žrtev rekordne vročine.

Chicago. — Dne 3. avgusta je živo srebro priplezalo na 94 stopinj, kar je rekord vročine v letošnjem poletju doslej v Chicagu in okolici. Isti dan je umrlo 14 oseb za solnčarico in iz drugih vzrokov, ki so indirektno v zvezi z vročino. Zvečer je prihrumela nevihta z močno ploho in v soboto se je ozračje nekoliko ohladilo.

### Oče prodal svojo hčer.

Uniontown, Pa. — Helen Gornock je izpovedala policiji, da jo je njen oče prodal za ženo nekemu William Collinsu. Collins je plačal zanjo $100 in jo je pozneje zopet prodal svojemu bratrancu za $50. — Oče, Collins in njegov bratranec so bili prijeti in odvedeni v zapor, kjer bodo čakali sodnijske obravnave.

Piere Nezelof:

## ŽENSKA ZVIJAČA

Rikette je dvignila kodrasto glavico in se zdramila iz zamišljenosti.

Ne! Če ga poprosim kar naravnost, me bo dovolil, kolikor ga poznam. Najde tisoč izgovorov, da odkloni mojo prošnjo. Saj vem že vnaprej, kaj poreče. Glej, dragica, nespametno bi bilo hoditi v Cannes v letošnji seziji. Res, Dumartinovi naju vabijo, toda kljub temu bi potrošila mnogo. Ti bi potrebovala nove obleke, treba bi bilo kupiti to in ono, a moji trgovski upravki v Parizu, kdo jih bo vodil?

Rikette je razmišljala, kako najti izhod iz zagate. Kar se ji je obraz zjasnil.

Kaj, da bi poizkusila to? Sicer pa preostaja samo ta pot do cilja.

Čez dva dni, ko je mož po obedu pil črno kavo, je dejala Rikette flegmatično:

Veš, kaj je novega? Gospa Rambert je zapustila svojega moža.

— Res? Zakaj pa?

— Nista se razumela. Preveč se je dolgočasila pri njem. Rambert sicer ni slab človek, toda razumel je ni. Nobene zabave, nobenega izleta ji ni privoščil.

— Pretiravaš, draga moja. Vsaka mati ima svoje dolžnosti, vsaka zakonska žena mora živeti v prvi vrsti za svojo rodbino.

— Dolžnosti! Vi možje imate vedno to besedo na jeziku. O, če bi bili v naši koži! Mislite, da je prijetno sedeti vedno doma, opravljati dan za dnem domače posle, skrbeti neprestano za gospodinjstvo in čepeti od jutra do večera v kuhinji. Preživeti mladost v delu, ki bi ga morala opravljati služinčad. Ne! Jaz gospe Rambertove ne obsojam!

Začudeno je mož opazoval Riketto, njene rdeče ustnice, plamteče oči in zanos, s katerim je zagovarjala svoje stališče.

— Bogme, dejal bi, da govoriš o sebi, da hočeš napeljati vodo na svoj mlin — je dejal in ji pogledal v oči.

— Ne, dragec, saj veš, da se to, kar govorim, ne tiče tebe.

Mlada žena je skušala uganiti njegove misli. Dasi me je za žive in mrtve zahtevala, da ne govori o sebi, je odšel z doma zelo slabe volje. Ves poklan ga je preganjal spomin na ta pogovor. Zdelo se mu je, da mu hoče žena zagroziti.

Kmalu se je prepričal, da je imel prav. Rikette se je naenkrat zelo izpremenila. Poprej je bila vedno vesela in zgovorna, zdaj pa je postala otožna in melanholična. Zdelo se je, da ji je legla žalost na dušo.

Često jo je našel doma pri oknu otožno in zamišljeno. Pritiskala je vroča lica na steklo in zrla nemo nekam v daljino. Včasi je pa sedela po cele ure v naslanjaču in zrla v strop. Njene jasne oči so postale motne, lica so ji obledela.

— Na kaj misliš?

— Na nič — je odgovarjala in zdehala.

Po večerji je pregledovala razne ilustrirane liste, po cele ure je občudovala Nico, Monton ali Monte Carlo, divila se je morju, palmam pod sinjim nebosklonom, krasnim ženam v razkošnih toaletah in raznim prizorom iz njihovega pravljičnega življenja.

— Ah, tu vidim, da so na svetu še srečne ženske — je zdihovala.

Mož jo je začudeno ogledoval in skrbeti ga je začelo, kaj je z njo.

Nekega večera je bila miza že pogrnjena, a Rikette ni bilo od nikoder. Mož jo je nestrpno pričakoval. Slednjič so se vrata odprla in Riketta je stala na pragu vsa prerojena. Radost ji je odsevala z obraza, oči so se ji iskrile in zadovoljno se je smejala.

— Dober večer, dragi možiček. Oprosti, bila sem na čajanki pri prijateljici X . . . Tam je bila tudi gospa Rambertova, mala Delaru in tvoj prijatelj Robert Devos. Odpeljali smo se na izprehod in tvoj prijatelj . . .

— Kaj! Moj prijatelj!

— Nu, vztrajal je odločno na tem, da moramo z njim na čašico Rikerja. Imel je svoj avto in odpeljal je nas v Bulonski gozd.

— Ah! In ti si se peljala z njim?

— Da, kraj njega sem sedela. On je šofiral . . . izborno zna šofirati.

Mož si je nervozno vihal brke.

— No, in kako te je zabaval?

— Ah, z raznimi glupostmi. Bil je zelo galanten.

— Saj ga poznam. Vsak predpasnik mu je dober. To mi ni všeč. Povej mi vendar, s kakšnimi glupostmi te je zabaval.

— Prizanesi moji skromnosti, dragec.

Riketa se je na ves glas zasmejala. Še nikoli ni slišal iz njenih ust takega smeha.

— Zelo zabaven je bil. Dejal mi je: Vaš mož ima pa res srečo. Tudi on je eden tistih, ki se ne zaveda, kako dragoceno zaklad ima za ženo.

In ko sem se mu zasmejala v obraz, je pripomnil:

— Ah, da bi imel jaz tako divno ženo, kakor ste vi, bi vse življenje klečal pred njo. Kaj vse bi si izmislil, da bi jo razvedril in zabaval. Z menoj bi se nikoli ne dolgočasila . . . Toda kaj ti je, dragec, da si tako bled?

— Nič, nič, to je od rane, ki sem jo odnesel iz vojne. Sprememba vremena — je odgovoril, a nohti so se mu zarili v mizo.

— Oh, dragec, nikar se ne razburjaj. Saj se imava rada.

Sledila je dolga pavza. Ko je služkinja pospravljala z mize, je mož povesil oči in vprašal z zamolklim glasom:

— Mislil sem, da preživi ta Devos zimo na jugu.

— Ne vem — je odgovorila Rikette neprisiljeno in ponudila možu sadja. — Spominjam se, da mi je mimogrede omenil, da namerava ostati v Parizu do aprila.

— Ne, hvala, sit sem — je dejal mož in porinil krožnik od sebe.

Zvečer dolgo ni mogel zaspati in Rikette je čutila, kako se premetava po postelji. Čez dva dni je bila Rikette s svojim možem pri Dumarnetovih. Naenkrat je stopil Dumarnet k njenemu možu in ga potreplja po rami, rekoč:

— Torej, na svidenje v Cannesu. Midva odpotujeva jutri. Pridita za nama čim prej. Saj se kmalu vidimo, je-li?

Mož se je ozrl na svojega prijatelja. Zdelo se je, kakor bi mu hotel pasti okrog vratu in se mu zahvaliti, da ga je rešil.

— Hvala, dragi, rade volje se odzovem vabilu. Čim bodo Rikettine obleke narejene, odpotujeva v Cannes. Sirota že nima kaj obleči. Ta čas pa opravim v Parizu najnujnejše posle.

Rikette ni črhnila niti besedice. Vsa srečna se je zleknila na preprogo in kakor mačka je zasadila svoje pratke v blazinico. Zatisnila je oči in začela obujati spomine na zvijače, s katerimi je dosegla pri naivnem možičku vse, kar je hotela. Izlet z Robertom Devosom si je gladko izmislila, da doseže svoj cilj. In ponosna je bila na svoj uspeh, zavedajoč se, da je ženska moč neomejena.

### Coolidge prvič videl rudnike.

Duluth, Minn. — Predsednika Coolidga so 3. t. m. vodili po Mesaba Rangu v Minnesoti, kjer so jame železne rude. Pri največji odprti jami v okolici Hibbinga so postavili leseno oder, s katerega je Coolidge prvič videl, kako parne lopate kopajo rudo.

### Vlak ga ubil.

Herrin, Ill. — Tovorni vlak je v petek povozil 65letnega Lopia Goosha. Goosh je ležal na progi in izgledalo je kot bi spal, toda strojevodja, ki ga je opazil, ni mogel pravočasno ustaviti vlaka, ki je Gooshu odrezal glavo.

### Konkurenčna zavist.

Turist (sedeč z gostilničarjem na terasi): "Solnčni zahod sem videl v oni gostilni tamle na vrhu mnogo lepše kakor tukaj."

Gostilničar: "Jaz imam pa zato dosti boljšo telečjo pečenko."

### Pri zdravniku.

Zdravnik: "Koliko ur spite na dan?"

Kmet: "Na dan? Prav nič!"

Zdravnik: "To je nemogoče!"

Kmet: "Kaj, nemogoče! Ponoči spim vedno po 12 ur, podnevi pa za spanje ni časa..."

Alice Wright:

## Njena najboljša prijateljica

"Ah, ta nesramnica — grdoba grda, neznosna ničvrednica, ta Margareta Jameson," je vsa podivjana vpila Angelika. "Nikdar bi ne verjela, da more biti zmožna tolike impertinence, hinavka hinavska."

"Toda draga moja Angelika," sem narahlo pripomnil, "jaz sem pa do danes bil mnenja, da je Mrs. Jameson tvoja najboljša prijateljica."

"Tudi jaz sem bila teh misli — do danes," je jokaje nadaljevala Angelika. "Prejšnji teden sem ji zaupala, da si napravim novo večerno toaleto za ples, ki ga priredi tenis-klub. Povedala sem ji tudi, da bom za spremembo izbrala črno barvo in da bo obleka kolikor mogoče priprosto prikrojena. In pomisli, danes popoldne, ko sem bila z doma, je bila tu ter pustila tale zavoj, ki ga vidiš na stolu." Z gesto, vredno kake Sare Bernhard, je pograbila zavoj ter ga pomolila meni pod nos, češ, naj si ga ogledam.

"Vidiš, to stvar mi je pustila moja tako zvana najboljša prijateljica," je dejala Angelika "in še drobno pisemce je bilo poleg". Vzela je papir v roke ter pričela glasno brati: "Draga Angelika! Včeraj sem bila v Westendu ter tam izbrala črno toaleto, kateri mi je tvrdka poslala na dom. Ko sem jo doma primerjala, sem našla, da je precejšno mero preširoka in nikakor ni v skladu z mojo postavo. Zato sem mislila, da ti ustrežem, ako jo pošljem tebi" — Angeliki se je tu glas zelo tresel — "ker vem, da bo tebi ravno prav. Sicer jo moram vrniti tvrdki. V zavoju boš našla omenjeno obleko. Tvoja Margareta Jameson."

"Ali si slišal? Mar ni to skrajna predrznost? In da si ta meh nerodni drzne misliti, da sem jaz debelejša od nje! To se razume, da obleke niti pogledala nisem in da ji jo pri tej priči vrnem. Jaz ji že pokažem!" Vse to je govorila tako jadrno in s takim gnjevom, da sem se moral čuditi, kako je mogoče kaj takega reči o svoji najboljši prijateljici. Pa pomagaj si, takele so, posebno Angelike.

"Tako, copernica bo že videla, kaj se pravi, mene na tak način podcenjevati," je dejala Angelika, ko je služkinjo odposlala z zavojem. "Vendar pa moram imeti za ples novo obleko in John, prosim te, da mi daš zato potrebnega drobiža. Šla bom sama v trgovino z izgotovljenimi oblekami ter si primerno izbrala."

Razume se, da bi bilo vsakterо ugovarjanje brezplodno, zato sem odštel zahtevano vsoto. Ko sem prišel zvečer domov, je že čakala na me, oblečena v novo obleko.

"Ali ni srčkana?" je dejala, ko mi je priskakljala naproti ter se sukala pred menoj kot bi bila dvajset let stara. "Dasiravno je čisto priprosto izdelana in s črnega klota, vendar je nadvse ljubka in nekaj posebnega. In ta pentlja tu ob strani, kaj takega še nisem videla. Pri Evansu v Westendu, kjer sem jo kupila, so mi dejali, da je to nekaj izrednega in nimajo nobene več v zalogi."

Zares, Angelika je bila neznansko zadovoljna z obleko, to sem videl in bil sem zadovoljen, da je tako, češ, imel bom vsaj nekaj časa mir.

"Zelena bo postala same zavisti, ko me bo videla v tej obleki. Nalašč se bom sukala okoli nje, ne da bi jo hotela poznati, ignorirala jo bom in sicer zavedno."

Prišel je oni veliki večer, in vse je šlo gladko do trenutka, ko sva stopila v dvorano. Angelika je hitro z očmi preletela dvorano, da bi čimpreje našla svojo prijateljico, sedaj sovražnico Jameson. Kmalu jo je opazila in pripravljala se je, da izvrši, kar si je namenila. Toda, ona jo je prehitela ter v družbi večjega števila dam prišla naproti. Vzradoščena ji je prožila roko ter dejala: "Zelo me veseli, da si prišla Angelika. Oh, pa nova obleka! Kot bi bila vlita na tebi. Ne, tega bi si ne bila mislila, da ti bo tako dobro pristojala. Kdo bi si bil mislil, da boš šla končno vendarle ponjo. Saj to je ista obleka, katero sem ti poslala na ogled. Seveda je, med tisoči bi jo spoznala, kjerkoli bi jo videla. In pa, da si se potrudila tako daleč ter šla sama ponjo? O, jaz sem vedela, da ti bo všeč, akoravno ne na prvi mah. Da, v tej obleki izgledaš skoraj kot bi bila vitka."

Med pritajenim hihitanjem je s svojimi tovarišicami obrnila pozornost na drugo skupino prišlecev.

Angeliko so spreminjale vse mavrične barve od smaragdnozelene pa do bledorumene, predno je sploh prišla do sape. Nato pa se je obrnila k meni ter s slabotnim glasom dejala: "John, domov."

Gabrijela Reuterjeva:

## BRSTJE

Prvi pomladni dnevi — ni se še razvila poletna krasota, ki čaka na nas, še so barve narave rezke in jedva naznačujejo, kaj še pride. Toda ni-li čudno, da nas, ko se vse blišči v žaru solnca, vedno prevzema tiho hrepenenje po prvih pomladnih dneh, ko je vsa rast še v obetih, ko je svet še v brstju?

Sladki čar popka — mar ga je mogoče nadomestiti z bohotno obliko, z bogato dragocenostjo cveta? Mar ne slutimo v njem že propadanja, mar še ne veje okoli žarečega žameta onih rož, zlatih zvezd, modrookih češulj dih trohnobe? In bujnost listja na visokih drevesih — mar ni že z enim samim rumenim listom zaznamovana s smrtjo?

Ali ni pretresljivo simbolično, da nas sleherno slavje v življenju in naravi nekam razotoži, ker nam baš s svojo popolnostjo predočuje propast, ki je skupna človeku z vsakim, s sleherno cvetko? Zakaj popolnost ubija nade, in od nad se šele razživija naša duša.

Brstje — najslajši proizvod narave — kdo se ozira nate v tvoji ugašajoči milini kakor zaslužiš? Ali ne nosiš delikatnejših barvnih zmesi v nerazcvelih oblikah, kakor jih premore vsa razgibana krasota cvetov in listov? Kje se meša pozneje tako nežna rožna barva s toli fino vijoličasto, z rjavo in žolto, ki se blišče nalik staremu barvnemu krasotju na slikah velikih mojstrov?

Ali ni zamamno razmišljati o čudežu, kako i najmanjši popek že po svojstvu svojega bitja smiselno nakazuje bodočo rastlino? Da, bistvo mogočnih dreves je vsebovano v majcenem popku sleherega njegovih listov. Ali mar ne vidiš jedrovite zgradbe bogatega temnega listja kostanja v okroglosti in togem sestavu njegovih popkov, iz katerih rasto listi kakor prsti? Mar kodrasto hrastovo vejevje ne odseva iz kodraste tvorbe lističev, ki kipe iz popka? Mar ni v oblosti jabolka podoba podolžne, koničaste tvoritbe listnih popkov na drevesu?

Ali nam je brstje nemara zaradi tega tako drago, ker je v njem, ko je še ogrnjeno v varujoče liste mladosti, uklenjena vsa njega bodoča osebnost in bistvo?

Brstje in deca — kdo bi ju ne primerjal? Vsakdanja primera, a vendar kako globoka — vsakdanja, ker je v njej neizrekljiva večnost.

Kdor ne zna opazovati popkov v pomladnih dneh, tudi ne ve, kaka je z deco. Trdno zaprt vase kakor popek, tak je otrok. Nikomur ne moreš videti v čašo kakor pozneje razvitemu cvetu, odraslemu človeku, čigar bitnost se javlja z dejanji.

Kakor zre dete zaupno na vas s svojimi jasnimi očmi, tako tajinstveno bo vedno nam odraslim njegovo duševno življenje. Zakaj zakon našega razvijanja je tak, da smo pozabili, kako smo čutili, mislili, sanjali, ko smo dihali še v raju svojih pomladnih dni, skriti v brstnem ovoju svoje nedolžnosti.

Le časih se nežni ovoj malce natrga. In nenadoma zazremo stvari, da se čudimo ljubkosti sladkega občutja, jedroviti sili hotenja, ki se javlja iznenada in ki je v pretresljivem nasprotju z majcenostjo organizma.

Dušica govori — jecija otroške glasove, često na videz brez smisla, to je, brez razuma "odraslih", toda iz prainstinkta, dvigaje s prstki zastor z lastne bodočnosti.

V popku je slika zrele rastline. V detetu in njegovih bebljajočih glasovih se kaže značaj zorečega človeka. Na tem vzgoja ne more ničesar spremeniti — morda, morda nekoliko obličiti in svoje prispevati k umanjšanju ali lepemu razvijanju.

Ah, otroci.. saj ne vedo, kaj delajo, kaj govore — saj tudi še nimajo pravega razuma..., tako pravijo starši. A tudi popek se v list in v cvet ne razvije z razumom, nego po zakonu razvijanja, ki je v njem. In taisti zakon deluje in ravna tudi človeško dete, neoviran po mislenih napakah in abotnem mozganju.

Veselite se brstenja svoje dece, opazujte jo v miru, ne vsiljujoč ji svojega vpliva, kako samoniklo poganja list za listom in se izmotava iz ovoja, kako prehaja iz najnežnejših barvnih tonov svojega bistva v jačje, polnejše barve... Nikarite vedno samo vzgajati! Mar popki preneso, če jih otipavate z radovednimi, nenežnimi prsti, hoteč jim iz nepotrpežljivosti pomoči v rasti. Mnogo jih je med njimi, ki so tako občutljivi, da po takih poskusih shujšajo in predčasno odpadejo.

Hitro kakor sen so minili prvi pomladni dnevi — če ste z mislijo motrili brste, vam razviti človek v svojem početju in nehanju ne bo zadajal več nerešljivih zagonetk. Nič več ne boste nad njim ogorčeni, ne razočarani, ne prevzeti, temveč boste razumeli, da ne more biti drugačen kakor je nastal — in ga boste ljubili, nesebično po zakonih njegovega bitja.

### Pri telefonu.

"Halo, gospodična Milica! Vi me boste torej posetili drevi na mojem domu?"

"Ali boste dostojni?"

"Na častno besedo, gospodična..."

"Ali se potem sploh izplača priti?..."

### Ljubezen do bližnjega.

Učitelj je razlagal v šoli, da mora biti vsak človek usmiljenega srca in da tudi živali ne smemo mučiti, ter je vprašal Mihca:

"Kakšna ljubezen je to, če jaz pokaram človeka, ki na cesti pretepa osla?"

Mihec: "To je ljubezen do svojega bližnjega."

### Dober izgovor.

Sodnik: "Janez Čepur, Vi ste kar na pokopališču ukradli kolo..."

Obtoženec: "Motite se, gospod sodnik! Res sem vzel tisto kolo tam na pokopališču. Pa kaj bi ga ne vzel, ko je stalo tako osamljeno ob križu, da sem bil popolnoma prepričan, da njegov lastnik počiva že v grobu..."


# ZNIŽANA CENA KNJIG

## KNJIŽEVNE MATICE S. N. P. J.

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane.....$3.00

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo.....$1.00

ZAKON BIOGENEZIJE—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro .....75c

PATER MALAVENTURA—V KABARETU—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji tojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....75c

ZAJEDALCI—resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki.....75c

JIMMIE HIGGINS—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek ....60c

ZAPISNIK 8. REDNE KONVENCIJE S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo.....15c

"HRBTENICA"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom —mehko vezana, stane samo.....10c

"INFORMATOR"—knjižica z vsemi potrebnimi podatki o S. N. P. J.—zelo priporočljiva za člane—stane samo.....10c

Vse knjige skupaj vam pošljemo za $7.00.

Pišite pouje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.



# IZVRSTNA PRILIKA

## Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCI, vredno $5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto $7.80.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna $2.00, ZAKON BIOGENEZIJE, vredna $1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna $1.50, skupaj vrednost $5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto $7.80.

To velja za člane S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačaje $9.00.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveto in skupno vrednosti za $2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto $4.00. Ne člani pošljejo $4.60. Ali pa za $3.00 polleta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani $3.60.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime .....

Naslov .....

Država..... Čl. društva.....

Pošiljam $.....


E. Werner:

## Ob oltarju

Za "Prosveto" prevel—A. Šabec.

Tedaj je menih obrnil glavo ter pogledal v smer, odkoder je prišel; Lucija je sledila s svojimi očmi njegovemu pogledu. Na ravnici se je pojavil mladi grof Ranek, ki je začuden obstal, ko je zagledal meniha v črni benediktinski kuti poleg mlade devojke.

Pol presenečena, pol osupla je vzdihnila Lucija, ko je zagledala mladega grofa. Nehote mu je stopila korak naproti. Benedikt je to videl in v naslednjem hipu pobledel.

Tudi Bogomir je medtem videl, da sta ga opazila, zato je prišel naravnost proti njima

— O, gospodična, kakšna nenadna sreča, da vas najdem tukaj! In glejte, tudi častiti! — Z mrzlim poklonom je pozdravil mladega duhovnika, nato pa se obrnil k Luciji: — Kako naj bi se bil nadejal tega srečnega srečanja! Naklonjen slučaj me je danes pripeljal sem!

Lucija ni odgovorila, nakar je spet povzel mladi plemič:

— Kakor vidim, gospodična, ste bili pravkar namenjeni oditi. Saj mi dovolite, da vas spremim skozi gozd, kaj ne? Sicer pa itak motiva tukaj patra Benedikta — pri tem je vrgel pogled na knjigo, ki je ležala še vedno na tleh — ki se ukvarja z važnimi študijami. Torej, gospodična, ali odideva?

Lucija je bila že pripravljena sprejeti njegovo ponudbo, ko je nenadoma stopil menih med njo in grofa. Položil je težko svojo roko na njeno ramo, in mlada deklica se je zdrznila pod tem dotikljajem.

— Boljše storite, če se sami vrnete, gospodična! Gozd je varen in kar brez skrbi se izročite njegovemu varstvu!

Bogomir se je pri tem nenadnem vmešanju naglo obrnil ter motril meniha s pol jeznim, pol ironičnim pogledom.

— Nisem mislil, častiti, da bi mogla kaka posvetna stvar zbuditi vašo pozornost, — je rekel pikro in porogljivo. — Prosim, pomislite, da mlada dama ne spada med vaše ovčice in da ima vsekakor pravico, mojo ponudbo sprejeti ali pa odkloniti!

Benediktova roka je ležala še vedno na Lucijini rami, njegov glas je bil brezzvočen, toda čudovito trden in siguren.

— Jaz pravtako dvomim, da bi bil brat gospodične poučen o tem sestanku in da bi ga odobraval, zato mislim, da delam v njegovem imenu, če preprečim vaše nakane. Mlada dama se bo vrnila v Dobravo sama, ali pa bo šla tja pod mojim varstvom, in ne pod vašim!

— Resnično, vi si lastite varuštvo nad nama obema! — je zaklical plemič jezno. — Kdo vam daje pravico takih ukazov napram meni in gospodični?

— Sloves, ki gre o vas, gospod grof! — je Benedikt ledeno odgovoril.

— Gospod pater! — je zaklical Bogomir razjarjen.

— Gospod grof!

Glas obeh je zvenel grozeče in izivajoče. Tresoč se jeze, se je obrnil grof k Luciji.

— Prositi vas moram, gospodična, da odločno zavrnete ta nečuvena vmešavanja v svojo voljo! Povejte gospodu patru, da se hočete izročiti mojemu varstvu in da vam on nima delati nobenih predpisov!

Lucija je molčala. Sicer je tudi ona smatrala ta patrov nastop za nečuven in napram vsakemu drugemu, ki bi se drznil kaj takega, bi bila odločno nastopila, volji tega meniha pa ni mogla kljubovati.

— Častiti, upam, da mi boste dali pojasnitev svojega obnašanja!

— Čim bova sama — ob vsaki uri in ob vsakem času!

Lucija je čutila, kako je roka, ki je ležala na njeni rami, trdnejše prijela njeno roko in kako je bila odvedena proč; hitela je, da bi bila čimprej rešena tega spremstva, katerega si ni drznila odkloniti. Ob njeni strani je korakal pater in dasi je trajala pot nad pol ure, vendar nista izpregovorila niti besedice. Čutila je, da koraka poleg njega kakor zločinka, ki ji pošten človek niti besede ne privošči, in vendar je bila ona tista, ki je bila razžaljena. Njeno srce je bilo polno grenkosti in gneva, in sicer tudi napram grofu, ki jo je pustil meninič tebinič odvesti! Čemu jo je pustil kar tako brez vsega v oblasti tega strašnega človeka?

Končno se je začel pred njima redčiti gozd; prispela sta že na posest Dobrave. Skozi razredčeno drevje sta že videla graščino, ki se je belila v solncu, na polju delavce pri žetvi. Benedikt je obstal.

— Kakor je videti, sem ravnal proti vaši volji, gospodična. Vi boste smatrali moje ravnanje seveda za načuveno, toda jaz sem si ga dovolil in sedaj si dovoljujem še eno svarilo, čeprav ga boste prav tako omalovaževali in zaničevali, kakor zaničujete meniha, iz čigar ust prihaja. Izogibajte se takih dogovorov in sestankov, kajti grof Ranek ni mož, ob čigar strani bi mogel ostati sloves mladega dekleta neomadeževan. Ravnali ste zelo neprevidno, ker ste mu dovolili ta sestanek.

— Dovolila sestanek? Ali sem morda jaz pozvala grofa v gozd?

— Ali mi hočete mari natveziti, da vam je bil njegov pojav nepričakovan? — Njegov glas je bil grozeč in gledal jo je s prodirajočim pogledom, ki pa je sedaj izgubil napram njej svojo moč. Čut te nezaslužene žalitve je izpodrinil v Luciji vsak strah; v očeh so se ji pojavile solze, z njimi pa tudi zadrževana jeza:

— Jaz vam nočem prav ničesar natveziti, — je zaklicala, — prav tako pa se tudi ne dam od vas žaliti, kakor se pusti žaliti grof Ranek. — Razumete? — pri tem je jezno zateptala z nogo — in takih krivičnih očitkov ne trpim!

Naslednje besede so zamrle v njenem ihtenju. Benedikt jo je osupel gledal.

— Kaj? — je počasi ponovil, — vi niste pričakovali grofa?

Lucija mu ni dala odgovora, temveč je samo strastno jokala in ihtela. Pater je pristopil naglo bliže ter jo prijel za obe roki; kljub temu, da je bila sama strašno razburjena, je čutila, da je njegova razburjenost še večja od njene. Njegóve roke so se tresle kakor mrzlične, njegov plamteči pogled se je upri v njene oči in njegov glas je zvenel, kakor bi mu primanjkovalo sape:

— Odgovorite mi, Lucija! — Ali niste grofa pričakovali?

— Ne! je zaklicala Lucija vsa iz sebe.

Iz menihovih prsi se je izvil globok vzdih; preko njegovega obličja je šinil blažen smehljaj; izpustil je njene roke ter odstopil.

— Torej vas prosim odpuščanja! — je dejal tiho.

Lucija je nenadoma prenehala ihteti, osupla nad nenavadnim preobratom stvari, kakor tudi nad zvokom njegovega glasu, ki je postal zdaj blag in mehak.

— Žalil sem vas s svojim sumničenjem! Toda imel sem vzroke za to. Grof Ranek vam je že enkrat govoril o ljubezni, in vi ga niste zavrnili! — Lucija je naredila nehote gesto strahu. Je-li bil ta človek vseveden? — Toda tega, kar smatrate vi za ljubezen, ne more grof več občutiti, če je to sploh že kdaj občutil. On ni vreden čiste ljubezni. Verjemite mi to, gospodična, in ne dovolite mu nikakega nadaljnega bližanja; svarim vas in — prosim vas!

Govoril je tiho, toda z glasom, kateremu je bilo poznati notranjo razburjenost in ginjenost. To je bilo isto svarilo, ki ga je čula Lucija predvčerajšnjim iz ust svojega brata. Toda dočim je bratov despotični ukaz izval v njej trmo, je menihovo svarilo vse drugače vplivalo na njeno dušo. Ta njegov "prosim vas" jo je zbodel v srce; vedela ni, čemu, vedela je le to, da jo je zabolelo v duši.

(Dalje prihodnjič.)


# Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unijsko delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA